

מתורתו של צדיק אבייר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בכיבוד פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' חוקת תשפ"ו

בית יעקב

תאוות העולם תחילתם מתוק וסופם מר

כל אלה חברו אל עמק השדים הוא ים המלח (בראשית ד יג).

בא לרמוז כי זה העולם הוא עלול לגזקין לבוא האדם על ידו לידי חטא ולידי עברה, לפי שכל העולם הזה כל תאוות יצר הרע יש בו, והגוף גם כן מחמד קרץ ומצא מין את מינו ונעור. האדם גורם, והמקום גורם, והיצר גומר ומשלים. והעולם הזה ראוי לקרא בשם עמק השדים ובשם ים המלח. עמק מלשון שוחה עמקה, השדים מלשון השלכה, כמו ירה יירה (שמות יט יג) דמתרגמינן אשתדאה ישתדל, כלומר, עמק שגשגלים בו בני אדם וגופלים. ים המלח, לרמוז שמימי העולם הזה מלוחים וסרוחים, שאף על פי שתאוות העולם הזה נראים לעין מתוקים, סופם מלוחים וסרוחים, מרים כלענה, כמו שגאמר (משלי ה ד) יאחרייתה מרה כלענה. וזהו שאמר כל אלה חברו, כלומר יצר הרע וכחותיו הנזכרים והאברים הגורמים לחטא כנזכר, כלם נתחברו ובראו למקום הגורם לחטא, הוא העולם הזה שהוא עמק השדים, שמי שגופל בשוחה עמקה שבו, דהינו בתאוותיו, גשלה גופל ואין לו תקומה. והוא הנקרא ים המלח, לרמוז שמי שישתה מימיו, אף על גב דנראים לו מתוקים, סופם מלוחים וסרוחים ומרים כלענה, רחמנא לצלן: (פיתוחי חותם פרשת לך, ד"ה כל אלה חברו)

כיצד יתכן תיקון השכינה בזמן אחד אם בכל מקום מתפללים בזמן אחד

ואזיל ומפרש כיצד תקון זו הבאר שהיא השכינה, היא הבאר אשר אמר ה' למשה אסף את העם ואתנה להם מים. בא לרמוז, דתפלות כללות כל בני ישראל אינם מקבילים בשעה אחת, דעיר מקדמת ועיר מאחרת, ובעיר עצמה יש בית הכנסת מקדמת ויש מאחרת, ולפי זה יש לשאל היאך תיקון השכינה ועלייתה וירידתה, אם בעיר אחת עוסקים בעלייתה ועיר אחת עוסקים בירידתה, היאך יתקן הדבר. והנכון הוא, שהקדוש ברוך הוא מקבץ כל התפלות עד שישלמו תפלות כל ישראל, ואז התפלה עושה פעולותיה למעלה, ועל ידיהם יורד השפע לכללות ישראל. וזהו שאמר היא הבאר אשר אמר ה' למשה אסף את העם, דהינו עד שיתקבצו כל תפלות ישראל, אז ואתנה להם מים, דהינו, הם על ידי תפלתם מעלים מין נוקבין, ועל ידי יורדים מין דוקרין, ובזה בא השפע לישראל: (פיתוחי חותם)

יראת יעקב

קימת חצות לעסוק בתורה ותיקון השכינה בק"ש ותפילה

ש"מל, וגם כן יעד' שבסוף פסוק ברוך שם, שגם הוא גם כן א'חד', כמו שכתבנו בפרוש א', שעל ידי היחוד מתבטלים הקלפות, וזהו שאמר את והב בסופה, והב גימטריא א'חד', דהינו על ידי א'חד' שבסוף שני הפסוקים מתבטלים הקלפות, וזהו הכח שעושה קריאת ש"מל:

אחר חצות לילה יעסוק בתורה ויזכה לנגן עדן
באמת, הרוצה להיות חלקו עם השעשוע שמשעשע הקדוש ברוך הוא עם הצדיקים בנגן עדן אחר חצות, צריך להיות זריז לקום אחר חצות לעסוק ברנה של תורה, וזהו ואת הנחלים ארנון, דהינו, הרוצה לזכות לטל חלק מנחלי נגן עדן, [קנים ארנון, דהינו יעסוק ברנה של תורה אחר חצות לילה. עוד, תבת הנחלים גימטריא וזהו עדן עם הכולל:

ויזכה שביום ימשך עליו חוש של חסד

וכשיעשה כך, גורם שימשך עליו חוש של חסד ביום, וזהו שאמר אחרי זה ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער, דהינו מהנחלים של נגן עדן נשפך על הישוב ער' ועוסק בתורה אחר חצות, והוא החוש של חסד שגמשך עליו:

בבוקר יקרא ק"ש כראוי כי רק על ידה הנשמה מאירה באדם

באמת, כל זה תלוי חזקו וקיומו עד עת קריאת ש"מל של שחרית, שאז נשלמה הנשמה ומאירה. וזהו ונשען לגבול מואב, גימטריא מ"ט, לרמוז על ארבעים ותשע אותיות שיש בפסוק ש"מל ובפסוק ברוך שם, שהם עקר קריאת ש"מל. וזהו ונשען לגבול מואב, דהינו השלמת התקון הוא גבול מואב, דהינו קריאת ש"מל של שחרית דבזה מאירה הנשמה:

ובאותו הזמן כשנשלמת הנשמה מתעלה השכינה

ומשם בארה, כלומר עכשו דהגיעה עת קריאת ש"מל ונשלמה הנשמה, בעת הזה ממש הוא עליו השכינה והארתה. וזהו ומשם בארה, דהינו משם שהוא עת קריאת ש"מל והאירה הנשמה, משם בארה, הוא עליו השכינה הנקראת באר מים חיים:

על כן יאמר בספר מלחמת ה' את והב בסופה ואת הנחלים ארנון. ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול מואב. ומשם בארה הוא הבאר אשר אמר ה' למשה אסף את העם ואתנה להם מים (כא יד-טז).

אפשר לרמוז על מי שקם אחר חצות לעסוק בתורה, דאזתה שעה עת רצון שבה הקדוש ברוך הוא משעשע עם הצדיקים בנגן עדן, והקם באזתה שעה נוטל חלקו עם הצדיקים אשר שם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנ"י יב:), כל העוסק בלילה בתורה חוט של חסד משוך עליו ביום, שגאמר (תהלים מב ט) 'ומים יצוה ה' חסדו משום ד'בלילה שירה עמל, והחוט של חסד הזה עקרו משעשוע הצדיקים אחר חצות. והנה אף על גב דחוט של חסד נמשך על האדם בשביל קימה אחר חצות, מכל מקום אין נשמתו מתפשטת בו ומאירה בו כראוי עד שיקרא קריאת ש"מל שיש בה רמ"ח תבות, דבזה נתקנים רמ"ח אברי השכינה ורמ"ח אברי הנשמה ורמ"ח אברי הגוף, וכשנשלמו אברי הנשמה, בזה מתעלית השכינה. והנה השכינה יורדת בלילה עד העשיה, ועל ידי תפלת שחרית עולה מעולם לעולם עד עולם האצילות, כמבאר בדברי הארי"ל (שער הכוונות דרושי תפילת השחר דרוש א) ועלייתה תלונה על ידי מעשים טובים ותפלה כראוי:

בתחילת הלילה יקרא קריאת שמע כראוי ובוה יכרית המקטרגים

וזהו כגנת הפסוקים: על כן יאמר בספר מלחמת ה' את והב בסופה ואת הנחלים ארנון, בא לרמוז על התקון מתחלת הלילה עד סוף תפלת שחרית. כן גימטריא ליל, דחצי לילה הראשון נקרא ליל וחצי השני נקרא לילה כידוע. וזהו שאמר על כן יאמר, דהינו התקון שגאמר על התקון הראוי מתחלת הלילה כרמוז במלת כן, התקון הוא בספר מלחמת ה', ספר גימטריא שם, הרומז לשם של ש"מל ולשם של ברוך שם, כמו שכתבנו בפרוש א', ועל ידי זה עושה מלחמת ה' בהמקטרגים. והעקר הכוונת המקטרגים הוא א'חד' שבסוף פסוק

באור יעקב

והביט אל נחש הנחשת וחי

ספר נכדו של רבנו, כ"ק אדמו"ר רבי ישראל זיע"א, הבבא סאלי: פעם יצא רבנו "אביר יעקב" את ביתו לכפר סמוך, שהיה רחוק מביתו רק שלוש מילין, שם התעכב זמן קצר, ולאחר מכן שב לביתו, כאשר כבר ירד הלילה וחשך כסה את פני האדמה. כששב רבנו לביתו, הבחין לפתע כי בהיותו באותו כפר, שכח שם את אחד מספריו, ספר חשוב מאוד, ודוקא את הספר הזה היה רבנו צריך לו בדיק באותו הלילה.

לא רצה רבנו להשאיר בלילה בביתו ללא אותו ספר, שהרי כאמור צריך היה לו עד מאוד. חשב פדת מה לעשות, עד שקרא לאחד מתלמידיו, שהיה איש גבור וחזק ואמר לו: "צא נא כעת אל הכפר הסמוך, ותביא לי משם את הספר ששכחתי שם, כיון שאני צריך לספר הזה במאוד".

מששמע התלמיד את בקשתו של רבנו, נבהל ביותר ואמר לרבנו: "כבוד הרב. הלא כעת חשך ולילה, והדרך לשם מסכנת עד מאוד, שהרי בדרך מצויות חיות רעות, וכיצד אוכל ללכת לשם מבלי להסתכן. שמה ומצאוני החיות ויטרפו אותי. אולי נחכה עד למחר עם בקר, ואז אלך לכפר ואביא את הספר. אבל", המשיך התלמיד ואמר, "באם כבוד תורתו חפץ כי דוקא עכשו אלך לכפר להביא את הספר, אלך עכשו ויהיה מה שיהיה".

נענה רבנו ואמר לו: "כן! אני רוצה שדוקא עכשו תלך, ואל תפחד משום חיה רעה ומשום מזיק, שכן אני כבר שלחתי שומר שישמר עליך בדרך, ובעזרת ה' תחזור בריא ושלם לכאן עם הספר שבקשתי ממך להביא".

יצא התלמיד לדרך, וכאשר הגיע לדרכים המסכנים בהם מצויות חיות רעות ומזיקים, ראה לפתע למולו נחש גדול ועצום ביותר, שראשו היה כפול בגדלו מראש של בן אדם רגיל. למותר לתאר את הפחד הנורא

הוא המשיך בדרך וכוךר התקרב למקום בו שכב הנחש. וראה זה פלא, כאשר הגיע למקומו של הנחש התרומם הנחש ממקומו מבלי לנגע בו כלל לרעה, אלא להפך, הנחש קפץ ממקומו למרחק של מאה מטר קדימה, בכיוון הדרך בה צריך התלמיד להמשיך ללכת. וכך כל הזמן. כשהתלמיד הגיע למקומו של הנחש, התרומם הנחש ממקומו וקפץ מאה מטר קדימה, וכך כמה פעמים, עד שהגיע לסוף הדרך המסכנת, שם נשאר הנחש לעמד. התלמיד הגיע אל המקום, מצא את ספרו של רבנו, והחל לשוב בדרך חזרה. בדרך חזרה מצא שוב את הנחש כשהוא קופץ לפניו בדרך. אז הבין התלמיד כי הנחש הוא זה ששומר עליו, והנחש קפץ לפניו עד שחלף לגמרי על מקומו הסכנה בדרך. אז נעלם הנחש ואיננו. בהכנסו לביתו של רבנו אמר לו רבנו: "שלחתי לך שומר טוב? יותר טוב מזה לא היית צריך". אז בקש רבנו מהתלמיד, והתלמיד ספר לפני כל הנוכחים את מה שארע לו בדרך, כיצד הנחש נעמד לפניו כשומר להוביל אותו בדרך המסכנת, למען ישמעו כל הנוכחים וידעו כי הקב"ה עושה את צונו יראוי.

קדושת יעקב

בטול כח הטמאה במעשי הפרה

כי הפרה באה למנע את דריסת רגליה של הסטרא אחרא למקום הקדשה, ומשום כך נעשית היא בחוץ, שלא תהיה לה כל אחיזה בקדשה, אלא יהיה מחוץ למחנה מושבה.

אחר כך יש לשחט את הפרה לפני אלעזר הכהן, כאמור ישחט אתה לפניו. כי אפלו מחוץ למחנה שהוא מקום משכן הקלפות וכחות הטמאה, גדול כחו של סגן הכהנה להתגבר על כח הטמאה, ולברר משם את ניצוצות הקדשה. כדי לברר את הקדשה מתוך הטמאה, צריך הכהן לקחת את דם הפרה, שבו שוכנת הנפש ככתוב (דברים יב כג) "כי הדם הוא הנפש", וממנה יונקים כחות הטמאה את חיותם, על דרך הכתיב (יחזקאל טו ו) "מתבוססת בדמך".

החזרת הקדושה לשורשה כהאת הדם

על כן, ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו - שבה טמון כח אלהי, ככתוב (שמות ת, טו) "אצבע אלהים היא", ואותיותיה יוצרות את התבות 'אב בעץ', לתקן את חטא עץ הדעת שחטא בו אדם הראשון.

לאחר מכן יש לקים 'זהוה אל נכח פני אהל מועד', כי במעשה הזאת הדם חוזר למקומו הראשון, אל ה' יתברך השוכן באהל מועד, ואין בפניו הדר גאונו שום חציצה המונעת מן הקדשה להתחבר אליו, גם אם נדבקה עמו עמוק בידי הטמאה.

ונתתם אתה אל אלעזר הכהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו (טו א).

אלעזר הכהן - ברא מזכה אבא

מצות פרה אדמה הפותחת את פרשתנו, סתומה ונעלמת היא מאד. אך כבר ידוע מה שרמזו בה רבותינו זכרונם לברכה, כי ענינה לכפר על מעשה העגל, שנגרם בדקות בעטיו של אהרן הכהן עליו השלום. דרך הכפרה היא, לקחת את כח הקדשה שנתן ביד הטמאה, ולגרשה משם במעשים אלו הנעשים בפרה, ובכך תחזור הקדשה לשורשה. ומעתה יש לפרש את כל עניני הפרה על פי מהלך זה.

רבנו דוד עטרת ראשנו זיע"א (פתח האהל) מביא את דברי רש"י עליו השלום בפרושו על פסוק זה, שיש לתת את הפרה אל אלעזר הכהן, כי מצותה בסגן. וטעם הדבר, כי מחמת שהפרה צריכה לכפר על חטא העגל, הרי שאין קטור נעשה סגור, ואהרן עצמו לא יוכל לזכות לכפרה זו בעצמו. רק אלעזר בנו יוכל לעשותה, לפי הידוע כי 'ברא מזכה אבא' - הבן מזכה את אביו ומרבה את זכותיו.

מניעת הטמאה מלאחוז בקדושה

וכך הוא מעשה הפרה: 'הוציא אתה אל מחוץ למחנה' - מחוץ לשלושת מחנות הקדשה, מחנה שכינה, מחנה לוויה ומחנה ישראל,